

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Kopsavilkums Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinumam par priekšlikumu ES ceļošanas informācijas un atļauju sistēmai (ETIAS)

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā ir pieejams EDAU tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu)

(2017/C 162/06)

Pēdējo gadu laikā Eiropas Savienības robežu pārvaldības politikā ir notikušas būtiskas izmaiņas saistībā ar izaicinājumiem, ko rada bēgļu un migrantu pieplūdums, kā arī drošības apsvērumiem, kurus pastiprinājuši uzbrukumi Parīzē, Briselē un Nicā. Pašreizējā situācija un nepieciešamība garantēt drošību dalībvalstu teritorijā pamudināja Komisiju sākt vairākas likumdošanas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot tādu personu kontroli, kuras ieejo Šengenas zonā.

Viena no šīm iniciatīvām ir priekšlikums Regulai, ar ko izveido ES ceļošanas informācijas un atļauju sistēmu ("ETIAS"), kuru Komisija iesniedza 2016. gada 16. novembrī.

Saskaņā ar priekšlikumu sistēmā ir paredzēta prasība, ka ceļotājiem, kuriem nav vajadzīga vīza, pirms to ierašanās pie Šengenas robežām jāveic riska novērtējums attiecībā uz drošības, neatbilstīgas migrācijas un sabiedrības veselības riskiem. Šo novērtējumu veic, salīdzinot pieteikuma iesniedzēja datus, kas iesniegti ar ETIAS starpniecību, ar citām ES informācijas sistēmām, īpašu ETIAS kontrolsarakstu un pārbaudes noteikumiem. Šā procesa rezultātā tiek piešķirta vai tiek atteikta automātiska atļauja ieeļošanai ES.

Šķiet, ka ar ETIAS priekšlikumu ES likumdevējs seko pieaugošajai tendencei risināt drošības un migrācijas pārvaldības jautājumus kopīgi, neņemot vērā būtiskās atšķirības starp šīm divām politikas jomām. ETIAS izveidošana ievērojami ietekmētu tiesības uz personas datu aizsardzību, jo dažādu veidu dati, kas sākotnēji savākti ļoti atšķirīgiem mērķiem, būs pieejami plašākam publiskā sektora iestāžu lokam (t. i., imigrācijas iestādēm, robežsardzei, tiesībsardzības iestādēm u. c.). Tādēļ EDAU uzskata, ka jānovērtē priekšlikuma ietekme uz tiesībām uz privāto dzīvi un tiesībām uz datu aizsardzību, kas ir nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, un šā novērtējuma ietvaros jāizvērtē visi spēkā esošie ES līmeņa pasākumi, kas paredzēti migrācijas un drošības jomas mērķu sasniegšanai.

Turklāt ETIAS priekšlikums izraisa bažas attiecībā uz tādu risku noteikšanas procesu, kurus var radīt pieteikuma iesniedzējs. Šajā ziņā īpaša uzmanība būtu jāpievērš attiecīgo risku definīcijai kā tādai. Tā kā personām var tikt atteikta ieeļošana, tiesību aktos vajadzētu būt skaidri definētiem novērtētajiem riskiem. EDAU arī apšauba ETIAS pārbaudes noteikumu pastāvēšanu. EDAU saprot, ka likumdevēja mērķis ir izveidot instrumentu, kas sniegtu iespēju automātiski noteikt trešo valstu valstspiederīgos, kuriem nav vajadzīga vīza un par kuriem radušās aizdomas, ka tie rada minētos riskus. Tomēr profilēšana tāpat kā jebkura cita veida datorizēta datu analīze, kas tiek piemērota attiecībā uz fiziskām personām, rada nopietnus tehniskus, juridiskus un ētiskus jautājumus. Tādēļ EDAU aicina sniegt pārliecinošus pierādījumus, kuri pamato profilēšanas instrumentu izmantošanas nepieciešamību ETIAS mērķiem.

Turklāt EDAU apšauba priekšlikumā paredzētās veselības datu vākšanas un apstrādes būtiskumu. Tas lūdz sniegt labāku pamatojumu attiecībā uz izvēlēto datu glabāšanas periodu un nepieciešamību nodrošināt pieeju valsts tiesībsardzības iestādēm un Eiropolam.

Visbeidzot, tas sniedz ieteikumus, piemēram, attiecībā uz dažādu iesaistīto vienību lomu un atbildības sadalījumu un ETIAS arhitektūru un informācijas drošību.

I. IEVADS

1. Eiropas Komisijas iniciatīva attiecībā uz ES ceļošanas informācijas un atļauju sistēmas (turpmāk "ETIAS") izveidi tika ierosināta 2008. gada paziņojumā "Sagatavojot nākamos soļus robežu pārvaldībai Eiropas Savienībā" ⁽¹⁾. Šajā paziņojumā Komisija ieteica jaunus instrumentus turpmākai Eiropas robežu pārvaldībai, jo īpaši iecerēto ceļošanas/izceļošanas sistēmu ("IIS") un Reģistrēto ceļotāju programmu ("RCP"), un pirmo reizi apsvēra iespēju ieviest ETIAS, kuras nosaukums tajā brīdī bija "ES ceļošanas atļaujas elektroniskā sistēma" ("ESTA"). EDAU tai pašā gadā izdeva iepriekšējos apsvērumus ⁽²⁾ par minēto paziņojumu.
2. 2011. gada februārī Komisija izdeva politikas pētījumu ⁽³⁾, kurā tika analizētas četras dažādas iespējas ES ESTA ieviešanai. Pētījumā tika secināts, ka vēl nav izpildīti nosacījumi, kas pamatotu ES ESTA izveidi. 2012. gada paziņojumā ⁽⁴⁾ attiecībā uz viedrobežām Komisija uzskatīja, ka no ES ESTA izveidošanas būtu uz laiku jāatsakās, taču pauda nodomu turpināt darbu saistībā ar IIS un RCP.
3. 2016. gada 6. aprīļa paziņojumā ⁽⁵⁾ "Spēcīgākas un viedākas robežu un drošības informācijas sistēmas" Komisija paziņoja, ka tā novērtēs nākotnes ES ceļošanas informācijas un atļauju sistēmas izveidošanas nepieciešamību, tehnisko iespējamību un samērīgumu. Tajā pašā gadā Komisija veica priekšizpēti, kurā par etalonu tika izmantotas trīs citas pasaulē pastāvošas ceļošanas atļauju sistēmas: ESTAS ASV, eTA Kanādā un eVisitor Austrālijā.
4. 2016. gada 16. novembrī Komisija publicēja priekšizpēti (turpmāk "2016. gada priekšizpēte") gala ziņojumu ⁽⁶⁾, kā arī ETIAS priekšlikumu (turpmāk "Priekšlikums").
5. EDAU atzinīgi vērtē to, ka Komisijas dienesti pirms Priekšlikuma pieņemšanas ar to neformāli apspriedās. Tomēr tas izsaka nožēlu, ka ļoti īsā termiņā, kā arī Priekšlikuma nozīmīguma un sarežģītības dēļ tolaik nebija iespējams sniegt būtisku ieguldījumu.

V. SECINĀJUMI

113. EDAU atzinīgi vērtē uzmanību, kas visā ETIAS izveidošanas priekšlikumā pievērsta datu aizsardzībai.
114. Pilnībā respektējot likumdevēja nozīmi ierosināto pasākumu nepieciešamības un samērīguma izvērtēšanā, EDAU atgādina, ka šīs divas augsta līmeņa juridiskās prasības, kuras nostiprinātas Pamattiesību hartā, var pārbaudīt ES Tiesa un ka EDAU uzdevums ir tās aizsargāt. Tas uzsver, ka ietekmes (uz datu aizsardzību) novērtējuma neesības dēļ nav iespējams novērtēt ETIAS nepieciešamību un samērīgumu tās pašreizējā redakcijā.
115. Tā kā ar Priekšlikumu tiek izveidota papildu sistēma, kuras ietvaros notiek trešo valstu valstspiederīgo personas datu apstrāde ievērojamā apjomā imigrācijas un drošības mērķu īstenošanai, EDAU iesaka likumdevējam izvērtēt visus ES līmeņa pasākumus, kuros paredzēta datu apstrāde migrācijas un drošības mērķu īstenošanas nolūkā, un veikt padziļinātu analīzi par to mērķiem un rezultātiem.
116. Šajā kontekstā EDAU iesaka iekļaut Priekšlikumā neatbilstīgas migrācijas risku un drošības risku definīciju, lai būtu ievērots mērķa ierobežošanas princips.

⁽¹⁾ Komisijas 2008. gada 13. februāra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Sagatavojot nākamos soļus robežu pārvaldībai Eiropas Savienībā", COM(2008) 69 galīgā redakcija.

⁽²⁾ EDAU 2008. gada 3. marta iepriekšējie apsvērumi ir pieejami šādā vietnē: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/shared/Documents/Consultation/Comments/2008/08-03-03_Comments_border_package_EN.pdf.

⁽³⁾ 2011. gada februāra politikas pētījums par ES ceļošanas atļaujas elektronisko sistēmu (ES ESTA) ir pieejams šādā vietnē: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/pdf/esta_annexes_en.pdf.

⁽⁴⁾ Komisijas 2011. gada 25. oktobra paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Viedrobežas – risinājumi un turpmākā rīcība", COM(2011) 680 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ Komisijas 2016. gada 6. aprīļa paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Spēcīgākas un viedākas robežu un drošības informācijas sistēmas", COM(2016) 205 final.

⁽⁶⁾ 2016. gada 16. novembra priekšizpēte ES ceļošanas informācijas un atļauju sistēmai (ETIAS) – gala ziņojums ir pieejams šādā vietnē: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/legislative-documents/docs/20161116/etias_feasibility_study_en.pdf.

117. Turklāt EDAU ir noraižējis, vai *ETIAS* pārbaudes noteikumu izmantošana pilnībā atbildīs Pamattiesību hartā nostiprinātajām pamattiesībām. Tas iesaka ierosinātajiem *ETIAS* pārbaudes noteikumiem veikt iepriekšēju visaptverošu novērtējumu par to ietekmi uz pamattiesībām. Tam arī rodas jautājums, vai profilēšanas instrumentu izmantošanas nepieciešamība *ETIAS* mērķiem balstās uz pārliecinošiem pierādījumiem, un, *quad non*, tas mudina likumdevēju pārdomāt profilēšanas izmantošanu.
118. EDAU apšaubā Priekšlikumā paredzētās veselības datu vākšanas un apstrādes būtiskumu un efektivitāti to nepietiekamās uzticamības dēļ. Tā kā saistība starp veselības riskiem un ceļotājiem, kuriem nav vajadzīga vīza, ir ierobežota, tam arī rodas jautājums par šādu datu apstrādes nepieciešamību.
119. Attiecībā uz tiesībsardzības iestāžu un Eiropola pieeju *ETIAS* datiem EDAU uzsver, ka pašlaik nav pārliecinošu pierādījumu, kas pamatotu šādas pieejas nepieciešamību. EDAU atgādina, ka jaunu shēmu nepieciešamība un samērīgums ir jāizvērtē gan vispārīgi, ņemot vērā jau izveidotās ES lielapjoma IT sistēmas, gan konkrēti attiecībā uz skartajiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri likumīgi apmeklē ES un ieceļo tajā.
120. Papildus iepriekš aprakstītajiem galvenajiem jautājumiem EDAU ieteikumi šajā atzinumā attiecas arī uz šādiem Priekšlikuma aspektiem:
- savākto datu kopas nepieciešamība un samērīgums,
 - izvēlētie datu glabāšanas periodi,
 - *ETIAS* sadarbība ar citām IT sistēmām,
 - datu subjektu tiesības un nodrošinātie tiesiskās aizsardzības līdzekļi,
 - neatkarīga to nosacījumu pārbaude, kas saistīti ar pieejas nodrošināšanu tiesībsardzības iestādēm,
 - lomu un atbildības sadalījums starp Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūru un *eu-LISA*,
 - *ETIAS* centrālās nodaļas veiktā pārbaude,
 - *ETIAS* arhitektūra un informācijas drošība,
 - sistēmas sagatavotie statistikas dati,
 - EDAU loma.
121. EDAU ir gatavs arī turpmāk sniegt ieteikumus attiecībā uz Priekšlikumu, arī saistībā ar visiem deleģētajiem vai īstenošanas aktiem, kuri pieņemti saskaņā ar ierosināto regulu un kuri var ietekmēt personas datu apstrādi.

Briselē, 2017. gada 6. martā

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs

Giovanni BUTTARELLI
